

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Zdeňka Kühna v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Senát Parlamentu České republiky**, se sídlem Valdštejnské náměstí 17/4, Praha 1, v řízení o žalobě proti nečinnosti správního orgánu, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 9. 2013, č. j. 6 A 94/2013-21,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se z a m í t á .**
- II.** Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III.** Žalovanému **se n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobou podanou u Krajského soudu v Českých Budějovicích se žalobce domáhal vydání rozhodnutí, kterým by soud uložil žalovanému povinnost poskytnout informaci o úplné adrese elektronického registru oznámení veřejných činitelů (dle zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů – *pozn. NSS*) v souladu s jeho žádostí ze dne 30. 11. 2012.

[2] Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 2. 5. 2013, č. j. 10 Na 30/2013-9, byla věc postoupena Městskému soudu v Praze jako soudu místně příslušnému. Toto usnesení nabylo právní moci dne 14. 5. 2013.

[3] Městský soud žalobce usnesením ze dne 2. 8. 2013, č. j. 6 A 138/2013-9, vyzval k zaplacení soudního poplatku. V reakci na výzvu k zaplacení soudního poplatku požádal žalobce soud o jeho osvobození a zároveň předložil prohlášení, v němž uvedl, že nemá žádné výdělečné zdanitelné příjmy, výši nezdanitelných příjmů uvedl jako „přes 3.000,- Kč měsíčně“, uvedl, že má peněžní závazky ve výši „tisíce“, jeho „způsobilost zcizovat“ je

„nenarušena“, „úvěrová bonita“ je „minus dva“, jako majetek uvedl „elektronický psací stroj, digitální televizor, paměťový záznamník“, jako výdaje uvedl „strava, tisk, jízdné, papír, DPH“, jako způsob bydlení uvedl „nenájemní, nevlastnické, samostatná domácnost“.

[4] Městský soud v záhlaví uvedeným usnesením osvobození od soudního poplatku žalobci nepřiznal. V odůvodnění svého rozhodnutí městský soud uvedl, že žalobce sice doložil, že jeho majetkové poměry odůvodňují osvobození od soudních poplatků, soud má však za to, že existují jiné důvody, pro které by žalobci nemělo být osvobození od soudních poplatků přiznáno. Žalobce totiž podle názoru městského soudu zneužívá toho, že je od poplatků osvobozován a jeho úspěšné žádosti o osvobození od soudních poplatků, jak v řízení o žalobách, tak v řízení o kasačních stížnostech, jej povzbuzují k další procesní aktivitě.

[5] U žalobce tak dle městského soudu existují zvláštní okolnosti, jež vedou k závěru, že v jeho případě je na místě výjimečně využít oprávnění k soudnímu uvážení a osvobození od soudních poplatků výjimečně nepřiznat. Zvláštním důvodem k odeprání osvobození od soudního poplatku je povaha sporů, které žalobce před správními soudy v poslední době vede. K nim patří i projednávaná věc. Městskému soudu je z jeho úřední činnosti známo, že žalobce vede s různými veřejnými institucemi značné množství sporů, týkajících se poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, které často pokračují jako spory soudní.

[6] Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) v zákonné lhůtě kasační stížnost, v níž namítal, že procesní řád, kterým je soud vázán, jasně vyjadřuje, že odeprání osvobození od poplatku přes nedostatek prostředků soud může tehdy, je-li žaloba zjevně neúspěšná. Městský soud však osvobození nepřiznal z důvodu, že „*nejde o spory mající vztah k podstatným okolnostem účastnickovy životní sféry*“. Zákon č. 106/1999 Sb. nedává soudu úkol regulovat přístup k informacím neosvobozením od soudního poplatku, tedy úvahy soudu jsou veskrze absurdní, nezaplacené soudní poplatky nejsou náklady státu na řízení a obecné soudy nemají úkol zkoumat, zda benevolentnost zákonodárce je v souladu s rozpočtovými pravidly státu.

[7] Další kasační argumentace stěžovatele se již nevztahuje k projednávané věci či ji nelze podřadit pod zákonné důvody pro podání kasační stížnosti ve smyslu § 103 odst. 1 s. ř. s. a soud se jí proto při projednávání předmětné kasační stížnosti nezabýval.

[8] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti kasační stížnosti. Podle obsahu spisu totiž zjevně absentují dvě podmínky řízení. Jednak nebyl zaplacen soudní poplatek za řízení o kasační stížnosti (§ 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích], a jednak stěžovatel není zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Podle konstantní judikatury však „*v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem.*“ (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007-37). Trvání na těchto podmínkách, vzhledem ke specifické povaze napadeného usnesení, by vedlo k popření cíle, který účastník řízení podáním žádosti sledoval, a k popření smyslu řízení o kasační

pokračování

stížnosti, v němž má být posuzováno, zda jsou splněny zákonné podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Kasační stížnost je z těchto důvodů přípustná.

[9] Nejvyšší správní soud se dále zabýval námitkami vztahujícími se k posouzení žádosti o osvobození od soudních poplatků.

[10] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. může být účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.

[11] Není sporu o tom, že osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je ochrana účastníka řízení v tíživých poměrech před nepřiměřeně tvrdým dopadem poplatkové povinnosti. Z citovaného ustanovení je zřejmé, že účastník řízení musí o osvobození od soudních poplatků požádat a doložit, že nemá dostatečné prostředky k tomu, aby soudní poplatek zaplatil. Požádá-li účastník o osvobození od soudních poplatků, soud mu zašle formulář vzor 060 o. s. ř. (Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech) s tím, aby byl ve stanovené lhůtě vyplněn a s příslušnými potvrzeními soudu vrácen, aby bylo možno na jeho podkladě o žádosti rozhodnout. Vyplnění tohoto formuláře ovšem není jediným možným způsobem, jak může účastník řízení prokázat, že nemá dostatečné prostředky. Jedná se pouze o zavedenou praxi usnadňující rozhodování o podané žádosti. Účastník může nepochybně nedostatek prostředků k tomu, aby zaplatil soudní poplatek prokázat i jinak, ale vždy tak, aby to poskytovalo úplný obraz o jeho majetkových a osobních poměrech. Chce-li účastník řízení, aby mu bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků, musí jednak uvést, v čem spočívá jeho nedostatek prostředků, v důsledku něhož nemůže soudní poplatek zaplatit, a jednak musí své tvrzení řádně doložit. Právní úprava institutu osvobození od soudních poplatků neukládá soudu, aby za účastníka vyhledával další skutečnosti, které mají jeho nedostatek prostředků dokládat (k této otázce viz např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004-50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS).

[12] V dané věci stěžovatel v žádosti o osvobození od soudních poplatků uvedl, že má naprostý nedostatek prostředků, což doložil čestným prohlášením, v němž uvádí několik údajů (mimo jiné, že je příjemcem státních příspěvků, že výše jeho zdanitelných příjmů se rovná nule, nezdanitelných pak přes tři tisíce, jako důvod nemožnosti vykonávat výdělečnou činnost uvádí plnou invaliditu) a odkázal na listiny uložené u správy soudu (aktuálně ze dne 11. 6. 2013).

[13] Městský soud v napadeném usnesení konstatoval, že stěžovatel doložil své majetkové poměry odůvodňující osvobození od soudních poplatků. Podané čestné prohlášení totiž ve spojení s listinami, na něž stěžovatel odkazoval, bylo způsobilé poskytnout shodné množství informací jako vyplněný formulář o majetkových poměrech

(viz obdobně např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 2. 2012, č. j. 1 Aps 2/2012-11).

[14] Žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků však byla zamítnuta proto, že stěžovatel neprokázal splnění podmínek pro osvobození. Městský soud akceptoval tvrzení stěžovatele o jeho majetkových poměrech, protože zohlednil informace z jiných sporů vedených stěžovatelem, především informaci o jeho invaliditě. Městský soud nicméně dospěl k závěru, že i přes tyto skutečnosti existují zvláštní okolnosti pro nepřiznání osvobození od soudních poplatků.

[15] Městský soud posoudil otázku, zda se jedná o výjimečnou situaci, kdy jsou pro osvobození od soudních poplatků zvlášť závažné důvody. Soud uvedl konkrétní důvody, pro které nevyhověl stěžovatelově žádosti o osvobození od soudních poplatků: vedle počtu vedených sporů, což by samo o sobě nemohlo ještě svědčit o samoúčelnosti stěžovatelových podání, městský soud poukázal na povahu vedeného sporu (žádost o poskytnutí informací), přičemž velké množství dalších sporů stěžovatele projednávaných a rozhodovaných soudy je podobného charakteru. Jedná se o spory vyvolané stěžovatelovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí. Nejvyššímu správnímu soudu je z jeho činnosti známo, že o podobných návrzích stěžovatele bylo rozhodováno již v desítkách případů. I v tomto směru je proto třeba vycházet z konstantní judikatury (např. rozsudek ze dne 26. 7. 2011, č. j. 2 As 78/2011-27), podle níž *„dochází-li ze strany účastníka řízení ke zneužívání institutu osvobození od soudních poplatků, není možné mu tuto výhodu přiznat (...). Na druhou stranu je však třeba zdůraznit, že každou žádost o osvobození od soudních poplatků je nutné s ohledem na okolnosti konkrétního případu pečlivě posoudit s tím, že rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků z důvodu zneužití tohoto dobrodiní ze strany účastníka řízení musí být řádně odůvodněno.“*

[16] Osvobození od soudních poplatků dle názoru městského soudu nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně spory podle své libosti. Nejvyšší správní soud se s tímto závěrem ztotožňuje. Předmětný spor, stejně jako velké množství obdobných sporů vedených stěžovatelem, se netýká jeho majetku, životních podmínek či jiných záležitostí, které by na něj měly bezprostřední dopad. Takový spor má stěžovatel právo vést, dává-li mu právo procesní možnosti tak činit, a musí v nich mít možnost účinně hájit svá práva. Není však důvod, aby náklady na vedení takových sporů místo stěžovatele pravidelně v plném rozsahu nesl stát (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011-66).

[17] Městský soud v napadeném usnesení plně respektoval ustálenou judikaturu Nejvyššího správního soudu založenou na tom, že ve výjimečných případech lze odůvodnit neosvobození od soudního poplatku zneužitím tohoto institutu, a to za podmínky, že toto odůvodnění bude dostatečně konkrétní a přesvědčivé. Úvahy městského soudu nepovažuje Nejvyšší správní soud za diskriminační či manipulativní, jak uvádí stěžovatel, jelikož v odůvodnění napadeného usnesení městský soud uvedl, jaké okolnosti jsou důvodem pro nepřiznání osvobození od soudních poplatků stěžovateli.

pokračování

Má-li soud zvážit všechny okolnosti při posuzování splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků, pak musí být možné přezkoumatelným způsobem zdůvodnit výjimečnost daného případu a existenci zvláště závažných důvodů, případně jejich absenci, a to i například zohledněním skutečnosti, zda se daná věc týká životní sféry žalobce. Z napadeného usnesení nelze ani vyčíst závěr, že chudým lidem je zapovězena možnost dosáhnout osvobození od soudních poplatků, jak tvrdí stěžovatel. Námitka tedy není důvodná.

[18] Nedůvodná je rovněž námitka, že městský soud nesprávně poučil stěžovatele o možnosti podat kasační stížnost proti napadenému usnesení. Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu není rozhodnutí o zamítnutí žádosti o ustanovení zástupce a osvobození od soudních poplatků rozhodnutím, jímž se pouze upravuje vedení řízení, a kasační stížnost proti němu je proto přípustná (srov. rozsudek ze dne 30. 9. 2003, č. j. 1 Azs 5/2003-47, publ. pod č. 108/2004 Sb. NSS).

[19] Vzhledem k tomu, že kasační stížnost není důvodná, Nejvyšší správní soud ji dle § 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s. zamítl. Ve věci rozhodl bez nařízení jednání v souladu s § 109 odst. 2 věta první s. ř. s.

[20] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Nejvyšší správní soud žádnému z účastníků náhradu nákladů nepřiznal, protože stěžovatel v řízení úspěch neměl a žalovanému žádné náklady s tímto řízením nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. prosince 2013

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu